

FinnOlars loftbod, Holsåker, Floda sn., Dalarna

Dendrokronologisk undersökning

av Torbjörn Axelson, januari 2014

Loftboden ursprungligen byggd ca 1559.

Låsskylten av 1500-talstyp.

Den 14 januari 2014 tog jag med tillväxtborr 8 prover med tillväxtborr i det s.k FinnOlars (Månsgårdens) loftbod, [60° 30' 14.4" N, 14° 47' 30.3" E](#) (wgs 84), i Holsåker (Finn Pers väg 4), Dala-Floda. Boden har i huvudsak sexkantiga knutskallar. Det gick vid provtillfället att komma in på nedre våningen, som består av ett rum, medan de två dörrarna på loftet var låsta. När man kommer in, möts man av ett rum med bilade stockar och ett tak av mycket grova ramsågade plankor, troligen framställda av torrallar. Detta gör ett omisskännligt intryck av 1800-tal. Det står därför klart att boden kan antas vara omtimrad någon gång under detta sekel, då dels de nedersta stockvarven bytts ut - de har vanliga 1800-tals knutar, dels bilning skett av de gamla stockarna. Det finns flera årtal med rödkrita eller penna på de bilade ytorna, det äldsta jag såg var på stocken C7⁴, med rödkrita skrivet: "1864 20/11". När man betraktar de ursprungliga stockarna, kan man se att boden från början byggts av barkat (inte täljt/skavt) rundtimmer, som med åren blivit mycket mörkt, och därför framstår i stark färgkontrast till de bilade, ännu ljusa, ytorna. Man kan också lägga märke till att det i stocken A9 till höger om dörren utifrån sett, finns ett urtag, som inte gärna kan vara annat än den översta markeringen av en ursprunglig dörr. De nedanför denna befintliga stockarna (A1, A2, A3a-A8a) är utbytta (på dessa saknas färgnyansskillnad mellan kant och bilad yta, och bör därför vara insatta vid 1800-talets omtimring. Gåtspåren till dörren är relativt runda, möjligen borrarade, vilket är förväntat om de är gjorda på 1800-talet. Eftersom det i bakväggen saknas spår av avbalkning eller mellanvägg, torde det kunna antas att boden aldrig haft mer än en nedre dörr, och att denna ursprungliga dörr alltså varit asymmetriskt placerad långt till höger på boden, och att den befintliga öppningen är sentida (1800-tal).

Man kan notera att de nedersta varven med ursprungligt timmer är grövre än det som används längre upp i byggnaden. Denna iakttagelse föranledde mig att ta prover som skulle kunna avgöra huruvida dessa olikheter avspeglar olika faser i byggnadens historia, medan endast ett prov togs ur de nyare stockarna (C3). Resultatet visar dock att allt det gamla timret fällts vintern 1558-59, och att skillnaden i timmergrovlek inte beror på skiljda byggnadshistoriska faser. Inga blånader eller insektsnag ger några skäl att anta någon utdragen byggnadsprocess, utan boden bör ha uppförts 1559.

Detta gör byggnaden till den tredje äldsta kända timmerbyggnaden i Floda socken, efter tröskladan i Hagen (ca 1538)² och Ippis loftbod (ca 1542)³ från Forsgårdet (nu Sälbuo). Det är värt att notera att denna liksom tröskladan i Hagen är byggd av blott barkat timmer, som inte skavts på det sätt som annars ofta är typiskt för de äldre timmerbyggnaderna. Den nya stocken (C3) är fälld vintern 1859-60, och det kan antas att detta årtal tillsammans med det med rödkrita skrivna "1864" pekar ut tidsintervallet för omtimring och bilning och flyttning av dörr, samt tillkomsten av de sågade mellangolvsplankorna till första delen av 1860-talet.

De undersökta stockarna gav utom i ett fall⁴ goda korrelationsvärden till varandra och till regionala referenskurvor. Virket är sannolikt hämtat ur samma bestånd. I ett fall (provet ur A9, den med märke efter gammal dörröppning), gör en störning att den yttersta veden inte säkert kan dateras, men det finns goda skäl att anta att den är samtida med de övriga (1588).

Om Loftgången kan noteras att åtminstone den högra delen tidigare skyddats av en vägg av stående plankor, vilket framgår av not i såväl över som underliggare. Det är också värt att notera att den till 1500 talet daterade låsskylten⁵ på en av de övre dörrarna, nu kan konstateras vara samtida med boden. På mellangåten finns inskurna namnbokstäver vilka sannolikt ska uttolkas "Britta AndersDotter", "Karin AndersDotter" och "Kisti (Kerstin) AndersDotter". Stilen tyder på 1700-tal eller tidigt 1800-tal. Återstår att undersöka om det funnits några personer på gården med dessa namn, eller om de kanske skurits av några mer tillfälliga besökare. Inne i boden (vägg B, nedre) återfinns en psalmvers (Svenska Psalmboken 1819, 373 v. 2) skriven med blyerts: "jag är en fattig fånge i denna världen vrånge som fåret på en ö jag kan ej hädan komma min frihet ej bekomma förrn gud mig låter dö. 1893 16/3"

Noter

- ¹ Väggarerna benämns här på sedvanligt sätt, så att A avser väggen med dörr och B-D de övriga räknade medsols. Siffrorna avser stockvarven räknade nerifrån. Notera att första stocken på långsidorna inte är synlig inifrån.
- ² Axelson, T: *Trösklada i Hagen, Floda sn (efter 1537). Dendrokronologisk undersökning*, 2010
- ³ Axelson, T: *Loftbod i Sälbuo, tidigare på Ippis gård (Israels) i Forsgårdet. Dendrokronologisk undersökning*, 2010
- ⁴ Undantaget är prov 01 ur stock C5, där endast yttre delen av provet ger god korrelation till övriga prov och till relevanta referenser.
- ⁵ Forslund, K-E, *Med Dalälven från källorna till havet*. Del 2, Väster-Dalälven, Bok 9, Floda. 1928, s.69, bildtext 103

Korrelationsvärden

Cybis CDendro (TEST Jan 9 2014), Algorithm: P2YrsL: Proportion of last two years growth LIMITED (2,0,T,1,2,6)
 Correlations between each of 7 checked members of the collection FnOlr01-8.fil
 and the rest of the checked members of that collection (excluding samples of the same stem).
 Minimum overlap used when finding best match: 50

	Off	Over	P2Yrs	BaPi	C84F	BesIE	MeanS	P2YrsL				
FnOlr01a	144	301	143	0,25	3,0	0,26	0,23	0,23	0,24	0,23	2,9	
FnOlr02a	201	301	200	0,48	7,7	0,51	0,50	0,49	0,50	0,48	7,6	
FnOlr04a	207	301	206	0,57	9,9	0,53	0,55	0,51	0,54	0,60	10,8	
FnOlr05a	182	301	181	0,55	8,8	0,52	0,55	0,56	0,54	0,56	9,1	
FnOlr06a	177	301	172	0,62	10,3	0,56	0,62	0,62	0,60	0,62	10,2	Contains 4 zero values.
FnOlr07a	173	301	168	0,49	7,3	0,46	0,50	0,48	0,48	0,50	7,5	Contains 4 zero values.
FnOlr08a	216	301	202	0,46	7,3	0,44	0,46	0,50	0,46	0,47	7,5	Contains 4 zero values.

Mean corr. of first column when overlap >= 50 (7 samples): 0,50 Standard deviation interval 0,38 - 0,62
 -End of report-

Mätvärden (rådata)

FnOlr	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	144	201	207	182	177	173	216			
2	201	144	207	182	177	173	216			
3	207	201	144	182	177	173	216			
4	182	201	207	144	177	173	216			
5	177	201	207	182	144	173	216			
6	173	201	207	182	177	144	216			
7	216	201	207	182	177	173	144			
8								144	201	207
9								182	177	173
10								216	173	173

FnOlr 1 Finnolars Loftbod, Holsåker, Floda sn, Dalarna PISY
 FnOlr 2 Sweden Pinus Sylvestris 200 6030N1448E 1343 1859
 FnOlr 3 T. Axelson
 FnOlr #### 60.504027,14.791757

FnOlr01a1415 200 189 197 163 148
 FnOlr01a1420 118 188 195 234 110 160 161 156 156 138
 FnOlr01a1430 136 91 80 67 59 39 58 42 43 64
 FnOlr01a1440 69 97 92 68 59 37 35 42 57 41
 FnOlr01a1450 50 88 111 86 89 87 121 86 71 28
 FnOlr01a1460 20 31 34 38 48 74 68 34 85 81
 FnOlr01a1470 68 62 56 50 40 46 39 53 67 70
 FnOlr01a1480 69 62 48 32 34 34 35 50 43 41
 FnOlr01a1490 38 50 51 67 83 78 51 66 68 50
 FnOlr01a1500 50 46 41 34 42 58 47 64 59 86
 FnOlr01a1510 64 66 69 54 36 41 40 51 59 64
 FnOlr01a1520 51 65 56 35 36 36 32 23 27 22
 FnOlr01a1530 19 19 17 22 24 37 24 28 21 29
 FnOlr01a1540 20 25 19 19 13 19 19 23 21 22
 FnOlr01a1550 28 31 27 36 25 32 29 27 25 999

FnOlr01a#### C5
 FnOlr02a1358 182 163
 FnOlr02a1360 126 134 137 129 140 115 136 163 98 75
 FnOlr02a1370 85 99 84 119 90 86 92 72 70 70
 FnOlr02a1380 113 106 84 60 67 71 95 89 82 72
 FnOlr02a1390 73 62 58 47 55 57 55 55 53 51
 FnOlr02a1400 59 64 66 45 51 62 73 32 40 43
 FnOlr02a1410 58 40 42 56 38 30 20 24 24 37
 FnOlr02a1420 33 37 38 34 37 35 39 47 37 30
 FnOlr02a1430 42 46 48 56 58 39 34 34 21 40
 FnOlr02a1440 40 32 22 24 32 33 23 20 26 24
 FnOlr02a1450 26 33 33 41 23 16 24 21 17 17
 FnOlr02a1460 30 30 31 48 33 21 16 19 24 27
 FnOlr02a1470 14 12 18 26 34 43 42 51 58 42
 FnOlr02a1480 37 39 44 48 53 39 45 54 45 55
 FnOlr02a1490 43 46 55 46 51 61 34 33 37 36
 FnOlr02a1500 42 38 30 25 27 24 22 30 33 31
 FnOlr02a1510 43 37 48 59 30 43 42 65 64 76
 FnOlr02a1520 61 61 53 35 35 37 45 33 39 29
 FnOlr02a1530 30 22 26 32 36 38 32 37 52 55
 FnOlr02a1540 48 37 40 37 26 14 28 38 42 29
 FnOlr02a1550 22 22 20 20 17 17 18 20 24 999

FnOlr02a#### C4
 FnOlr03a1755 140 101 117 69 91
 FnOlr03a1760 109 121 124 149 136 130 111 96 81 84
 FnOlr03a1770 79 66 81 91 96 93 125 117 157 182
 FnOlr03a1780 171 198 198 159 176 163 121 154 145 123
 FnOlr03a1790 144 123 122 145 183 144 97 65 75 89
 FnOlr03a1800 96 137 117 106 133 154 146 138 92 83
 FnOlr03a1810 109 121 96 104 95 113 103 112 94 98
 FnOlr03a1820 71 78 90 59 49 24 43 43 51 25
 FnOlr03a1830 15 25 16 23 32 30 37 28 26 28
 FnOlr03a1840 28 15 17 29 24 31 57 37 37 25
 FnOlr03a1850 52 52 52 25 28 42 53 68 60 45
 FnOlr03a1860 999

FnOlr03a#### C3
 FnOlr04a1352 73 82 89 105 119 73 68 63
 FnOlr04a1360 40 54 58 41 35 22 24 32 27 18
 FnOlr04a1370 32 41 42 89 98 79 84 53 69 61
 FnOlr04a1380 56 61 73 70 69 43 91 80 87 62
 FnOlr04a1390 64 49 67 67 49 70 54 59 50 49
 FnOlr04a1400 42 47 41 45 47 68 70 65 60 72
 FnOlr04a1410 66 57 37 51 37 26 33 46 36 57
 FnOlr04a1420 60 64 62 49 71 74 60 50 40 44
 FnOlr04a1430 38 54 61 46 93 57 60 46 52 58
 FnOlr04a1440 55 58 57 34 47 36 40 37 35 40
 FnOlr04a1450 38 38 34 29 17 13 29 22 25 23
 FnOlr04a1460 26 28 26 33 43 24 27 28 27 26
 FnOlr04a1470 26 28 33 30 39 39 38 35 30 36
 FnOlr04a1480 23 21 25 23 26 24 23 25 25 29
 FnOlr04a1490 21 25 29 27 28 43 38 46 38 33
 FnOlr04a1500 43 32 28 31 35 48 55 61 64 51
 FnOlr04a1510 50 34 46 61 31 31 35 40 35 38
 FnOlr04a1520 33 35 42 19 49 33 34 29 26 22
 FnOlr04a1530 25 28 26 42 65 69 61 61 49 64
 FnOlr04a1540 52 58 34 32 31 36 36 49 40 34
 FnOlr04a1550 43 48 55 40 44 58 59 46 45 999

FnOlr04a#### C6
 FnOlr04a#### DISTANCETOPITH=11
 FnOlr05a1377 103 162 206
 FnOlr05a1380 248 324 324 212 182 164 250 228 205 141
 FnOlr05a1390 134 114 115 120 127 131 107 93 99 88
 FnOlr05a1400 72 50 47 61 83 93 115 72 65 62
 FnOlr05a1410 70 49 45 54 40 33 30 37 29 46
 FnOlr05a1420 33 40 57 52 57 42 46 37 36 36
 FnOlr05a1430 37 39 36 39 58 52 47 42 48 51
 FnOlr05a1440 45 39 35 39 41 44 37 29 29 29
 FnOlr05a1450 25 42 40 39 24 17 18 14 12 10
 FnOlr05a1460 16 25 25 22 15 15 21 17 24 18
 FnOlr05a1470 20 13 19 18 18 23 36 33 28 29
 FnOlr05a1480 22 21 14 10 17 13 21 19 13 15
 FnOlr05a1490 14 15 17 15 13 24 21 38 34 31
 FnOlr05a1500 25 19 11 15 19 21 38 43 52 45

FnOlr05a1510	36	35	33	24	20	30	50	54	53	48
FnOlr05a1520	37	39	35	22	30	23	21	20	20	13
FnOlr05a1530	15	12	15	20	25	32	29	30	20	29
FnOlr05a1540	24	27	23	20	12	18	16	18	21	20
FnOlr05a1550	25	25	39	30	35	35	29	22	28	999
FnOlr05a#### C8										
FnOlr06a1382	123	98	126	91	188	158	124	120		
FnOlr06a1390	117	112	161	205	181	186	170	-999	132	142
FnOlr06a1400	177	176	126	112	102	93	96	96	91	93
FnOlr06a1410	92	-999	-999	61	41	30	28	37	28	44
FnOlr06a1420	40	42	43	28	31	23	32	32	23	20
FnOlr06a1430	20	22	27	40	62	68	62	49	56	59
FnOlr06a1440	56	46	40	41	57	67	50	31	25	44
FnOlr06a1450	48	63	57	18	7	2	8	12	15	10
FnOlr06a1460	15	29	21	26	20	19	18	14	17	20
FnOlr06a1470	15	10	12	14	26	26	33	40	30	24
FnOlr06a1480	19	24	20	23	25	25	32	37	31	23
FnOlr06a1490	19	31	35	34	31	43	38	50	46	43
FnOlr06a1500	30	24	21	25	29	70	80	78	58	71
FnOlr06a1510	66	62	55	60	49	60	74	84	100	89
FnOlr06a1520	57	52	74	38	40	38	51	38	36	33
FnOlr06a1530	35	30	34	50	63	68	68	58	53	58
FnOlr06a1540	42	34	12	-999	9	10	18	33	39	29
FnOlr06a1550	28	33	40	38	30	41	38	35	43	999
FnOlr06a#### C9										
FnOlr06a#### DISTANCETOPITH=2										
FnOlr07a1386	234	177	138	118						
FnOlr07a1390	117	94	72	94	130	144	94	82	73	79
FnOlr07a1400	77	67	61	74	79	95	84	59	90	82
FnOlr07a1410	95	71	60	68	59	40	42	54	42	76
FnOlr07a1420	60	73	60	48	57	49	56	42	42	44
FnOlr07a1430	48	59	53	62	76	66	77	58	87	60
FnOlr07a1440	62	53	61	57	50	52	49	52	44	47
FnOlr07a1450	53	65	54	41	30	23	26	22	22	17
FnOlr07a1460	24	41	41	39	38	26	33	36	25	30
FnOlr07a1470	26	23	38	29	34	32	40	43	46	36
FnOlr07a1480	37	32	35	41	34	34	45	37	43	30
FnOlr07a1490	33	32	30	26	32	45	35	42	32	31
FnOlr07a1500	25	19	18	17	20	43	48	59	51	58
FnOlr07a1510	74	67	58	67	43	47	42	50	40	40
FnOlr07a1520	31	32	42	22	30	24	20	13	15	13
FnOlr07a1530	11	8	12	15	20	14	13	12	16	15
FnOlr07a1540	14	16	-999	-999	-999	-999	16	14	13	11
FnOlr07a1550	18	15	14	17	13	15	12	14	16	999
FnOlr07a#### A9 (yttersta veden osäker)										
FnOlr08a1343	138	159	141	114	94	85	116			
FnOlr08a1350	135	112	129	108	120	121	90	67	65	65
FnOlr08a1360	59	76	66	40	37	22	23	38	30	29
FnOlr08a1370	43	57	58	137	166	122	124	77	73	56
FnOlr08a1380	58	78	103	78	101	103	134	105	66	78
FnOlr08a1390	59	41	36	31	33	29	37	46	49	72
FnOlr08a1400	80	77	80	46	66	75	79	59	68	63
FnOlr08a1410	70	74	84	72	48	35	23	27	23	30
FnOlr08a1420	24	18	35	40	-999	-999	61	31	30	30
FnOlr08a1430	23	26	24	25	41	28	21	22	23	29
FnOlr08a1440	26	32	29	40	56	60	50	48	53	60
FnOlr08a1450	58	84	77	46	21	16	20	14	18	24
FnOlr08a1460	27	25	31	44	35	28	30	30	18	25
FnOlr08a1470	29	25	22	23	36	38	44	51	46	36
FnOlr08a1480	49	45	41	58	58	78	65	67	66	75
FnOlr08a1490	52	63	53	53	64	70	54	65	50	40
FnOlr08a1500	33	33	25	30	20	47	58	67	61	71
FnOlr08a1510	68	52	54	52	33	36	42	51	-999	-999
FnOlr08a1520	55	47	37	34	32	21	31	24	30	22
FnOlr08a1530	21	15	18	18	16	40	34	36	30	35
FnOlr08a1540	25	32	37	31	16	12	14	13	18	13
FnOlr08a1550	17	21	19	13	17	16	20	25	22	999
FnOlr08a#### A10										
FnOlr08a#### DISTANCETOPITH=4										